

je implicitna kritika družbe in njenih vzorov, iz katere izhaja. Kot je pokazal v poglavju *Jung med nacisti*, bi lahko pokazal tudi v poglavju *Erickson ali Perls med narcisi*, da je vsakokratna psihoterapija obenem vsakokratna ideologija ali korekcijsko ogledalo te družbe. Ni nenavadno, da je Lasch v 80. letih kritiziral ameriški narcizem. Danes poznamo že odnosno ali relacijsko terapijo. Odnosni vidik terapevta in klienta brez teorije šteje Masson kot mit, ki pogosto ugotavlja, da nesorazmerje moči med njima deluje proti volji klienta. V realni odnos sicer psihoterapevt in klient vstopata načelno enakovredno, vendar pa je zlorab vseeno veliko. Danes je že več kot 500 psihoterapevtskih šol, ki jih razvrščamo npr. na suportivne in rekonstrukcijske. Psihoterapija se razvija. Klientu pa še vedno ostane vprašanje, ali naj kot Dora zapusti psihoterapevta, ki mu ne odgovarja, ga zamenja ali pa naj se pozdravi, tj. postavi na noge sam.

Živa Humer

**Damir Josipovič: Dejavniki rodnostnega obnašanja v Sloveniji.
Ljubljana: Geografski inštitut Antona Melika, ZRC SAZU, 2004.
160 strani (ISBN 961-6500-67-8) 16,40 evrov**

Avtor se v knjigi loteva analize rodnostnega vedenja v Sloveniji, ki jo podkrepi z empirično raziskavo na treh vzorčnih območjih (Prekmurju, Zasavju in UE Domžale). Časovno je raziskava zamejena na obdobje od začetka 80. prejšnjega stoletja pa do danes. Avtor na strokoven ter s številnimi preglednicami in izračuni podkrepljen način pojasni dejavnike rodnostnega vedenja v Sloveniji, kjer se osredotoči na analizo treh izbranih regionalnih področij in primerjavo med njimi. Monografija je namenjena študentkam in študentom, raziskovalcem in raziskovalkam, širšemu zainteresiranemu krogu bralk in bralcev, ki jih zanimajo vprašanja rodnosti, ter nenazadnje oblikovalcem in oblikovalkam politik.

Poleg uvoda in zaključka monografijo strukturirajo trije glavni sklopi analize. Že v uvodnem delu se avtor loteva osnovnih konceptualnih opredelitev in umesti Slovenijo v kontekst sodobnih evropskih demografskih trendov. V prvem, analitičnem delu avtor posebno pozornost nameni metodološkemu instrumentariju. Eden od ciljev raziskave je bila aplikacija metod demografske analize v geografiji s posebnim namenom: avtor je želel z uporabo demografskih in geografskih metod na področju interdisciplinarnega raziskovanja rodnosti in rodnostnega vedenja izvesti sinergijo, ki bi prinesla večji učinek dobljenih rezultatov. Razlog za uporabo geografskih metod je relativna neraziskanost fenomena na tak način pri nas. Prav interdisciplinarnost pa vidi avtor kot nujnost, da bi širili spoznanja in osvetlili fenomen rodnosti z različnih zornih kotov. Poseben namen uporabe kombinacije demografske in geografske metodologije je tudi raziskovanje morebitnih regionalnih razlik v rodnostnem vedenju pri nas. V metodološkem delu monografije tako avtor najprej predstavi metode demografske analize (transverzalna in longitudinalna analiza, statistične metode v demografski analizi), loti se predstavitev izbora kazalnikov, ki jih razdeli na rodnostne in druge, ter metod njihovega izračunavanja, natančno pa predstavi tudi terminološke opredelitve osnovnih pojmov po definicijah Statističnega urada RS.

Sledijo *Teoretska izhodišča*, kjer avtor zgodovinsko umesti demografijo in predmet njene proučevanja ter povezavo z geografijo in drugimi znanostmi. Zlasti ga zanima odnos med rodnostnim vedenjem in prostorom ter med rodnostjo, politično geografijo in prebivalstveno politiko. Avtorjeva analiza poteka v času druge demografske tranzicije med letoma 1980 in 2000 s poudarkom na devetdesetih letih, ki so zgodovinsko, politično, družbeno in ekonomsko zaznamovali Slovenijo. Vsled temu predstavi modele prebivalstva in teorije rodnosti, kjer pojasni

teorije enega dejavnika rodnosti, kompleksne teorije in novejšje teorije rodnosti. Med slednje uvrsti teorije druge demografske tranzicije v Evropi, mikroekonomsko teorijo rodnosti in teorijo medgeneracijskega pretoka blaginje, ki se ukvarjajo s spremembami rodnosti v modernih družbah. Teoretska izhodišča zaključijo s predstavitvijo neposrednih in posrednih dejavnikov rodnosti, med katere po povzemanju številnih domačih in tujih avtorjev umesti ekonomske, družbene, kulturne, antropološke (osebnofilozofske), psihološke in geografske dejavnike rodnosti. Slednji dokazujejo, da prostor s svojimi značilnostmi sovpliva na rodnostno vedenje določenega območja.

V osrednjem delu avtor analizira podatke Statističnega urada RS in podatke, pridobljene iz ankete, ki je bila izvedena v Prekmurju, Zasavju in UE Domžale maja in junija 2001. Analiza statističnih podatkov Statističnega urada RS vključuje število in spol prebivalcev, migracije kot dejavnik mehanskega gibanja prebivalstva, naravno gibanje in starostno strukturo izbranih prebivalstev ter primerjavo kulturnih in socioekonomskih značilnosti izbranih prebivalstev (etnična, verska, zaposlitvena in izobrazbena struktura). Avtor primerja učinke rodnostnega vedenja med posameznimi prostorskimi enotami in ugotavlja povezanost med rodnostjo in izobrazbo (višja stopnja izobrazbe žensk in manjše število otrok), med rodnostjo in stopnjo urbanizacije (višja stopnja urbanizacije in manjše število otrok) ter med rodnostjo in reliefom (rodnost je višja v višjih predelih proučevanih območij).

Z namenom proučevanja rodnostnega vedenja v treh regionalnih območjih in z namenom pridobitve novih podatkov, zlasti tistih, ki niso zajeti ali se jih ne meri v statistiki, se je avtor odločil za izvedbo terenskega anketiranja. V anketo so bili vključeni starši otrok, ki so bili v šolskem letu 2000/2001 vpisani v 1. razred osemletke ali 2. razred devetletke. Anketa je zajela tako ženske kot moške, vprašanja pa so se nanašala na dejavnike, ki vplivajo na odločanje o številu otrok in okoliščine, v katerih so imele oz. imajo anketirane osebe otroke. 1840 vprašalnikov so razdelile razredničarke in razredničarji po osnovnih šolah v izbranih območjih. Izpolnjenih in vrnjenih je bilo 1179 oz. 64 odstotkov vprašalnikov. Analiza rezultatov ankete zajema demografsko strukturo anketiranih (starost, spol, število otrok), družbenoekonomsko strukturo anketiranih (izobrazba, etnična in verska pripadnost) ter psihološke in geografske dejavnike rodnostnega vedenja. Pri navajanju ugotovitev avtor razlikuje zgolj med samohranilskimi družinami in družinami z dvema staršema. Nekoliko zbode v oči zlasti arhaična uporaba termina samohranilska družina, ki označuje ekonomsko odvisnost tovrstnega tipa družine od podpore drugih. Uporaba termina enostarševska družina bi bila tako bolj ustrezna.

Med anketiranimi so prevladovala družina z dvema otrokoma, zanimiva ugotovitev pa je, da je število otrok v družinah anketiranih povezano s številom otrok v orientacijski družini (anketiranih) staršev. Verska pripadnost anketiranih staršev je povezana s številom otrok, saj v vseh analiziranih območjih beležijo večje število otrok pri tistih, ki so se v anketi opredelili kot verujoči. Izsledki empirične raziskave so ovrgli stereotip o večjem številu otrok v družinah, ki so etnično opredeljene kot neslovenske, zlasti romske družine. Prav tako avtor ugotavlja, da ni povezanosti med številom otrok in prihodki anketiranih staršev v treh analiziranih območjih.

V zaključku, ki zajema sintezo analiz statističnih in anketnih podatkov ter sklep, avtor povzame, da so dejavniki rodnosti kompleksni in se med seboj prepletajo. Zlasti časovna in geografska diferenciacija, kot poudari avtor, pokažeta spreminjanje intenzivnosti dejavnikov rodnosti. Ponekod vplivajo določeni dejavniki, ki v drugem okolju nimajo tako močnega vpliva na rodnostno vedenje. Ravno v tem vidi avtor ključni pomen geografskega pristopa v študijah o rodnosti in širše, v demografiji.

V zadnjem delu avtor predstavi številne možne ukrepe, ki bi lahko vplivali na rodnostno vedenje, in sicer zaobjame senzibilizacijo javnosti, ukrepe na področju davčne in stanovanjske politike, sistema visokošolskega izobraževanja, kot tudi vlogo nevladnih organizacij ter ohranjanje poseljevanja podeželja. V monografijo bi bilo smiselno vključiti tudi ukrepe politike enakih možnosti, kamor nedvomno spada usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja žensk in moških ter aktivno vključevanje moških v zasebno sfero, sfero doma (neplačano domače delo, skrb in

nega otrok). Namreč, večja vključenost moških v skrb za otroke, ki se kaže tudi v izrabi različnih oblik dopustov (starševski, očetovski dopust), pomeni več možnosti, da se partnerja odločita še za enega otroka. Tovrstne ugotovitve nekaterih raziskovalk in raziskovalcev so v današnjem obdobju aktualne in relevantne, saj je dvig rodnosti želja večine evropskih držav, ki poskušajo z družinsko politiko spodbujati pare, da se odločajo za otroke (Duvander in Andersson 2005; Olah 2003).

Literatura:

- Duvander, Ann-Zofie, in Andersson, Gunnar (2005): Gender Equality and Fertility in Sweden: A study on the Impact of the Fathers's uptake of the Parental Leave on Continued Childbearing. Dostopno na: <http://www.demogr.mpg.de/Papers/Working/wp-2005-013.pdf>
- Olah, Livia Sz. (2003): Gendering fertility: Second Births in Sweden and Hungary. Population Research and Policy Review, 22: 171–200.